

Erasmus+

Mutatvány a Romani digitális gyermekszótárhoz készített tesztfeladatokból

Nyelvtudományi Kutatóközpont – Nyelvtechnológiai és
Alkalmazott Nyelvészeti Intézet – Többnyelvűségi és
Edukációs Nyelvészeti Kutatócsoport

2023

Mutatvány a Romani digitális gyermekszótárhoz készített tesztfeladatokból

Összeállította:

Babutsán Rita – Baka L. Patrik – Bartha Csilla – Istók Béla

A projektet az Európai Bizottság támogatta. A kiadványban (közleményben)
megjelentek nem szükségszerűen tükrözik az Európai Bizottság nézeteit.

A teszteléshez készített szótári feladatok:¹

1. Keresetek olyan szavakat a szótárban, amelyek a következő szófaji kategóriákba tartoznak. Az egyes sorokba a magyar szavak romani megfelelőit íjátok! Versenyezhetek is akár: az nyer, aki öt perc alatt a legtöbb szót találja meg. Kikötés: egy adott szófajon belül legfeljebb csak három találat számolható el!

- a) főnév (3x) _____
- b) ige (3x) _____
- c) melléknév (3x) _____
- d) számnév (3x) _____
- e) határozószó (3x) _____
- f) névmás (3x) _____
- g) módosítószó (3x) _____
- h) névutó (3x) _____

2. Keresetek az alábbi szempontoknak megfelelő szavakat a szótárban:

- a) pozitív belső emberi tulajdonságok _____
- b) negatív belső emberi tulajdonságok _____

3. Keresetek olyan szavakat a szótárban, amelyek a magyar nyelvben és a romaniban alakilag nagyon hasonlóak! Vajon mi okozhatja ezt a hasonlóságot?

4. Keresetek a szótárban az alábbi szempontoknak megfelelő szópárokat:

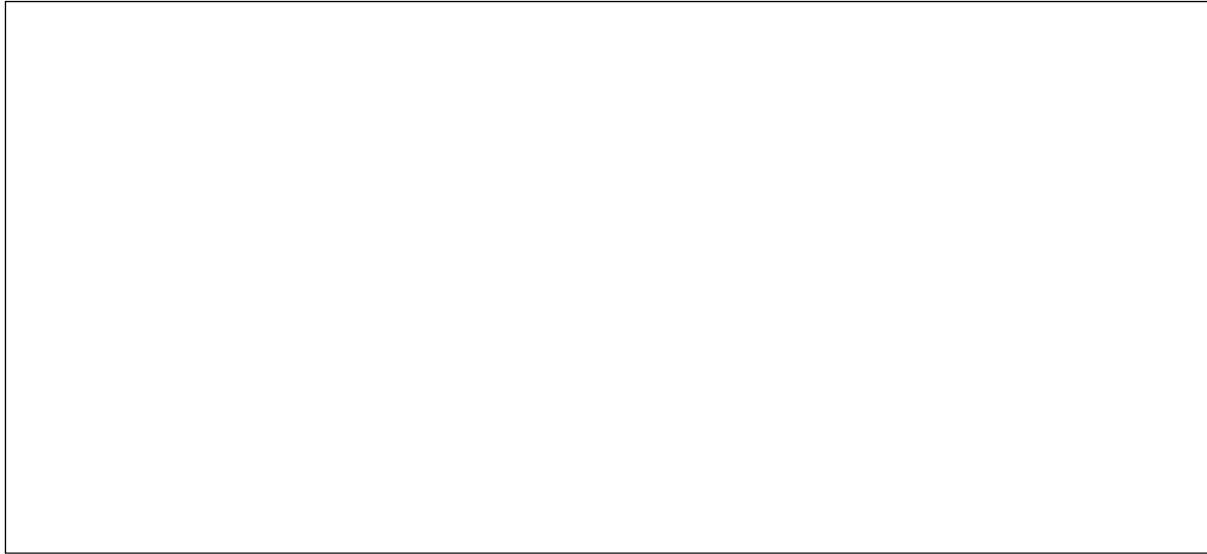
- a) rokon értelmű szavak _____
- b) ellentétes jelentésű szavak _____

5. A szótár összeállítói igyekeztek olyan szótárat készíteni nektek, amelyek tartalmazzák a legalapvetőbb magyar és romani szavakat. Az alábbi két részfeladat megoldásával tesztelhetitek, mennyire lett sikeres ez a vállalkozás.

- a) Hozzatok létre egy olyan (legalább öt szóból álló) egyszerű mondatot, amelynek minden szava megtalálható a szótárban!
- b) Hozzatok létre egy olyan (legalább öt szóból álló) egyszerű mondatot, amelynek a lehető legkevesebb szava (akár egyetlen szava sem) található meg a szótárban!

6. Készítsd el a családfádat a „Család és rokonság” témakör szavainak (a család- és rokonságnevek) felhasználásával!

¹ Készítette: Baka L. Patrik, Istók Béla.

7. Rendeződjete csoportokba, és minden csoport írjon mesét vagy frappáns történetet a szótárban található meghatározott sorszámú szavak segítségével. Az első csoport csak minden 5., a második csak minden 6., a harmadik pedig csak minden 7. szót használhat fel.

8. Legyetek kreatív kollázkészítők! Rendeződjete háromfős csoportokba! Mindenki különböző szerepkört fog betölteni. Döntsétek el, ki legyen a lapozó, a bökdöső és az író. A lapozó feladata szabadon váltogatni az oldalakat a szótár alján, illetve felfelé vagy lefelé görgetni azokat. A bökdöső feladata csukott szemmel rámutatni a (lapozó által „mozgatott”) képernyőre, véletlenszerűen kiválasztva így 10 szót (mindig az adott sor címszavát vesszük alapul). Az író feladata lejegyezni a bökdöső által választott szavakat, majd azokat felhasználva humoros történetet írni a két csapatárs közreműködésével.

9. Írd be a magyar szavak romani változatát a megfelelő sorba! Olyan szavakat keresünk, amelyek a romani északi centrális és a vlah változatában megegyeznek. Ha jól dolgoztál, értelmes magyar szót kapsz megoldásként.

	<p>1. testvér</p> <p>2. fej</p> <p>3. száj</p> <p>4. apa</p> <p>5. liba</p> <p>6. eső</p>
--	---

Megoldás:

			1	P	H	R	A	L
2	S	H	E	R	O			
				3	M	U	J	
			4	D	A	D		
	5	P	A	P	I	N	Y	
6	B	R	I	S	H	I	N	D

(A rejtvény a LearningApps.org felületén készült.)

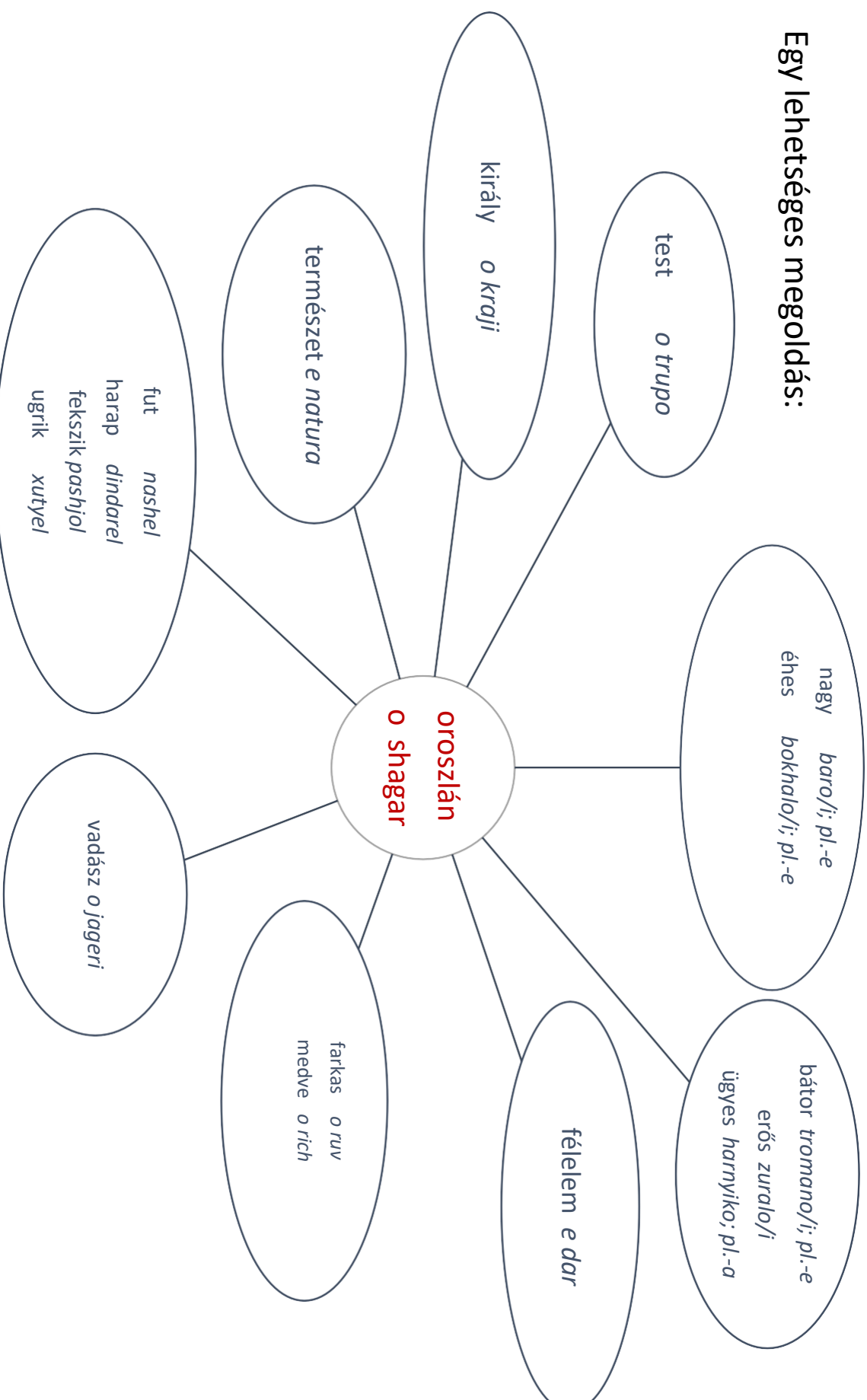
Néhány további szótáras feladatjavaslat²

²Készítette: Bartha Csilla

1. Pókháló

Keressetek a szótárban az „oroszlán/ o shagar” hívószóhoz bármilyen módon kapcsolódó, társítható szavakat, majd ábrázoljátok azokat pókhálóábrán (fürtábra)! Beszéljétek meg, milyen szempontok alapján tudnátok a választott szavakat csoportokba rendezni! A feladat készíthető egyénileg, párban, csoportban vagy közösen.

Egy lehetséges megoldás:

oroszlán	o shagar
bátor	tromano/i; pl.-e
bátorság	e trom
erdő	o vesh
erős	zuralo/i
fél	trashal
félelem	e dar
harap	dindarel
éhes	bokhalo/i; pl.-e
farkas	o ruv
fekszik	pashjol
fut	nashel
medve	o rich
nagy	baro/i; pl.-e
természet	e natura
sír	rovel
test	o trupo
ugrik	xutyel
ügyes	harnyiko; pl.-a
vadász	o jageri
király	o kraji
alszik	sovel

2. Kreatív történetírók

Alkossatok csoportokat! Minden csoport írjon olyan mesét/történetet, amelyben a kiválasztott szavakból minél többet felhasználtok! Miután elkészültetek, mutassátok be (akár el is játszhatjátok) írásaitokat egymás számára! Beszéljétek meg, melyik alkotás és miért tetszett nektek a legjobban!

A feladat bármely más szótárból kiválasztott szólista alapján és további műfajokban is megvalósítható: pl. színdarab, rap, bármilyen zenés műfaj, vers, mondóka, rádiójáték, interjú stb.

3. Kreatív szerkesztők

Az alábbi szöveg mesterséges intelligencia segítségével készült, kisebb mértékű alakításokkal. Arra kértük a modellt, hogy az előzetesen kiválasztott szavak felhasználásával és az oroszán főszereplésével fogalmazzon egy mesét. Képzeljétek el, hogy egy gyermekeknek szóló folyóirat szerkesztői vagytok, ahová ezt a szöveget küldték. Értékeljétek az eredményt! Megjelentetnétek ezt az írást? Milyen módosításokat javasolnátok a „szerzőnek”? Engedjétek szabadon a fantáziátokat, és alakítsátok a szöveget tetszésetek szerint!

Élt egyszer egy távoli vidéken egy nagy és erős oroszán. A természet királya volt, uralkodott az állatok felett és biztosította a rendet. Minden reggel, amikor felnyitotta szemeit barlangjában, oroszánszívét az erdő gondjainak súlya töltötte meg.

Egy napon azonban, amikor felébredt, a szokásosnál is erősebb éhség kínozza, ám amint felkelt és széttekintett a nagy erdőben, egyetlen zsákmányt sem látott. Az erdőben csak néhány állat kószált, akik mind barátai voltak, ezért őket semmiképpen nem akarta bántani.

Hirtelen egy farkas suhant el mellette. Az oroszán tudta, hogy a farkas is éhes, neki is vadásznia kell a túlélésért, ám ő mégsem engedhette, hogy bárki megzavarja az erdő nyugalomát. Egy pillanatra ugyan félelem fogta el, hogy a farkas támadása veszélybe sodorhatja a barátait, de eszébe jutott, hogy ő az, aki soha nem félhet, hiszen ő az erdő királya, ő az, akinek gondoskodnia kell lakóiról. Szívét bátorság töltötte el, s eltökélten indult a farkas nyomába.

Ahogy követte a farkast, hirtelen egy nagy, alvó medvét pillantott meg. Az oroszán tudta, ha a farkas mély álmából felriasztja a medvét, az hatalmas veszélyt jelenthet az egész erdőre. Így az oroszán, minden félelmét legyőzve, ugrásra készült. Noha bátor és erős volt, ez az ugrás igazi próbatételt jelentett számára, mégsem engedhette, hogy a félelem irányítsa. Egy hatalmas, erőteljes ugrással tehát megelőzte a farkast, és időben odaért a medve mellé, mielőtt a farkas felébredhette volna.

Védelmesően mellé feküdt, és böggve-morogva figyelmeztette a farkast, hogy tartsa tiszteletben az erdő rendjét. A farkas, látva az oroszán erejét és bátorságát, megszeppent és elfutott.

Az oroszán visszatért a barlangjába és lefeküdt. Az erdő csendje és nyugalma is visszatért. Az oroszán ismét megbizonyította erejét és bátorságát. Az erdő állatai pedig tudják, az oroszán mindig ott lesz, hogy megvédje őket, ezért ő az igazi király.

4. Szótaláló 1.

Ez az asszociatív gondolkodást is fejlesztő feladat lényegében az 1. feladat fordítottja, párban vagy csoportokban is megoldható. A tanár előzetesen kiválaszt a szótárból és kis kártyára ír hívószavakat, melyekből egyet-egyet minden pár tagjainak/csoportnak választania kell. A hívószó ismerőinek keresniük kell a szótárból a kapott szóhoz valamilyen módon kapcsolódó (tulajdonság, ellentét, más asszociáció) további öt szót, amelyeket egyenként fel kell olvasniuk a páruknak/a többi csoportnak. Először csak egyet, aztán kettőt stb. mindaddig, amíg a pár másik tagja/másik csoport ki nem találja, mi lehetett a hívószó. Az a pár/csoport nyer, amelyik a leggyorsabban kitalálja a hívószót. A feladat romani nyelven történő megvalósítása a szókincsbővítést, a kiejtést és a hallás utáni értést is segítheti.

5. Szótaláló 2.

A tanár mindenki számára kioszt egy lapot, melyen a szótár öt romani szava található megszámozva. Készítsetek a kiosztott szavakhoz mini szócikkeket, amelyekben feltüntetitek a szó magyar megfelelőjét, szófaját, továbbá körülírástok vagy rövid meghatározást adtok a szó jelentéséhez! Jó, ha egy példamondatot is írtok, melyben az adott szó szerepel.

Az elkészült szócikkeket számos későbbi feladathoz is használhatjátok majd. Most mindenki válassza ki az 1. számú szó szócikkét, s olvassa fel azt a meghatározást, amellyel a szó jelentését körülírta. ÜgyeljeteK arra, hogy magát a szót semelyik nyelven ne mondjátok ki! Az osztálytársaknak ugyanis a meghatározás alapján kell kitalálniuk, az melyik romani szóhoz tartozik. A megoldásokat jelentkezős alapon is megbeszélhetők, de lehetséges az is, hogy a felolvasások sorrendjében mindenki egy papírlapra írja a romani szavakat. Versenyt is rendezhettek. Az nyer, aki a jelentések alapján a legtöbb romani szót felismeri.

6. Kiszótár kezdő romani nyelvtanulóknak

Ez egy izgalmas, tanórán kívüli projektfeladat, melyre négy hetetek van. Egy kiszótárt kell készítenetek a romani nyelvet még nem ismerő iskolatársak vagy más gyerekek számára, melyhez használhatjátok a digitális szótár anyagát is. Alkossatok előzetesen csoportokat! Minden csoport feladata az, hogy kiválaszt 20 romani szót, amelyekről úgy gondolja, hogy a romani nyelven nem tudó iskolatársaknak ezeket mindenképpen ismernie kellene. Legalább tíz szó legyen olyan, amely a digitális szótárban is szerepel! Készítsetek a választott szavakhoz mini szócikkeket, amelyekben feltüntetitek magát a szót, esetleg változatait, magyar megfelelőjét, szófaját, továbbá körülírjatok vagy rövid meghatározást adtok a szó jelentéséhez! Írjatok példamondatok is, melyekben az adott szó szerepel! Illusztrációkat is készíthettek a szócikkekhez! Készíthettek rövid útmutatót is a szótárhoz, s fogalmazzatok meg azt is, miért választottátok ezeket a szavakat! Akiknek lehetőségük van rá, digitálisan is megvalósíthatják a feladatot, így a végén az egyes csoportok munkáiból egy izgalmas közös szótár is épülhet.

Amikor minden munka elkészült, a csoportok egy erre szánt tanóra, esetleg egy iskolai program keretében mutathatják be szótáraikat.

(A digitális szótár fejlesztői pedig nagy örömmel veszik a projekt munkák eredményeit. A legsikeresebb munkákat igyekszünk a portálon megjeleníteni.)

A szótár használatára épülő javaslatokhoz Állatok – feladatvariációk (cerhár)³

³Készítette: Bartha Csilla

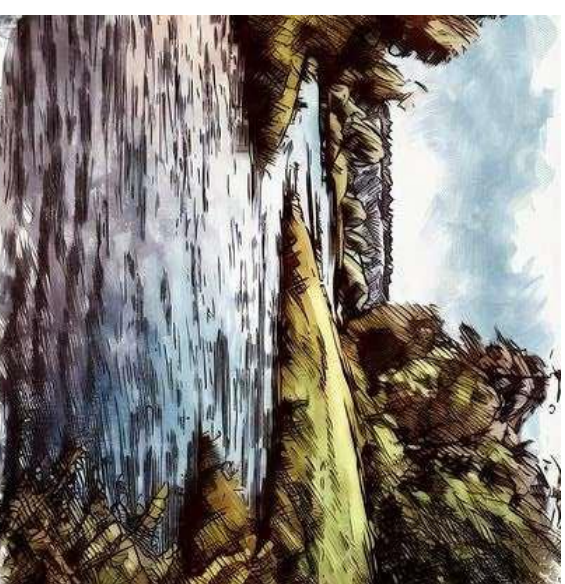
erdőben

ház körül

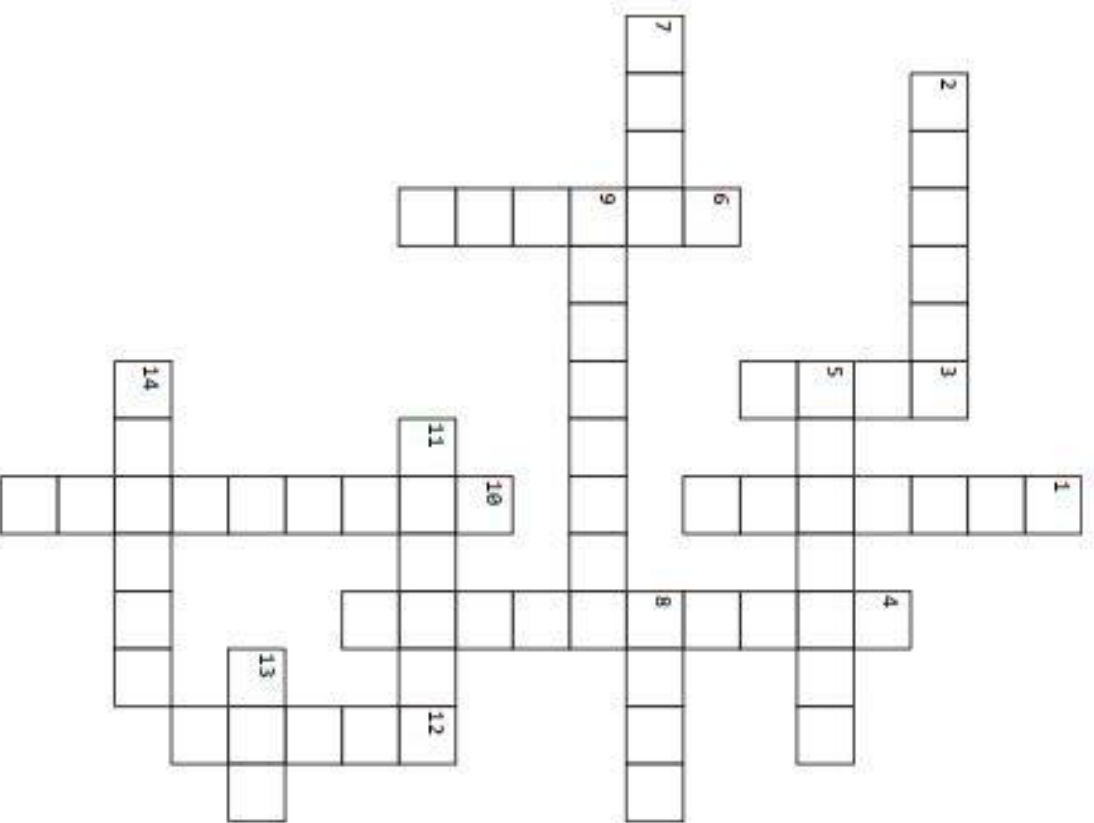
vadonban

vízben

1. Gyűjtsetek a szótárból állatneveket, majd csoportosítsátok élőhelyük szerint!

2. a) Alkossatok csoportokat! Fejtsétek meg az alábbi rejtvényt! Az a csoport győz, amelyiknek legelőször sikerül a legtöbb jó megoldást beírnia az egyes oszlopokba és sorokba. Utána keressétek meg a rejtvényben szereplő szavakat a szótárban, s hallgassátok is meg a hozzájuk tartozó hangfájlokat!

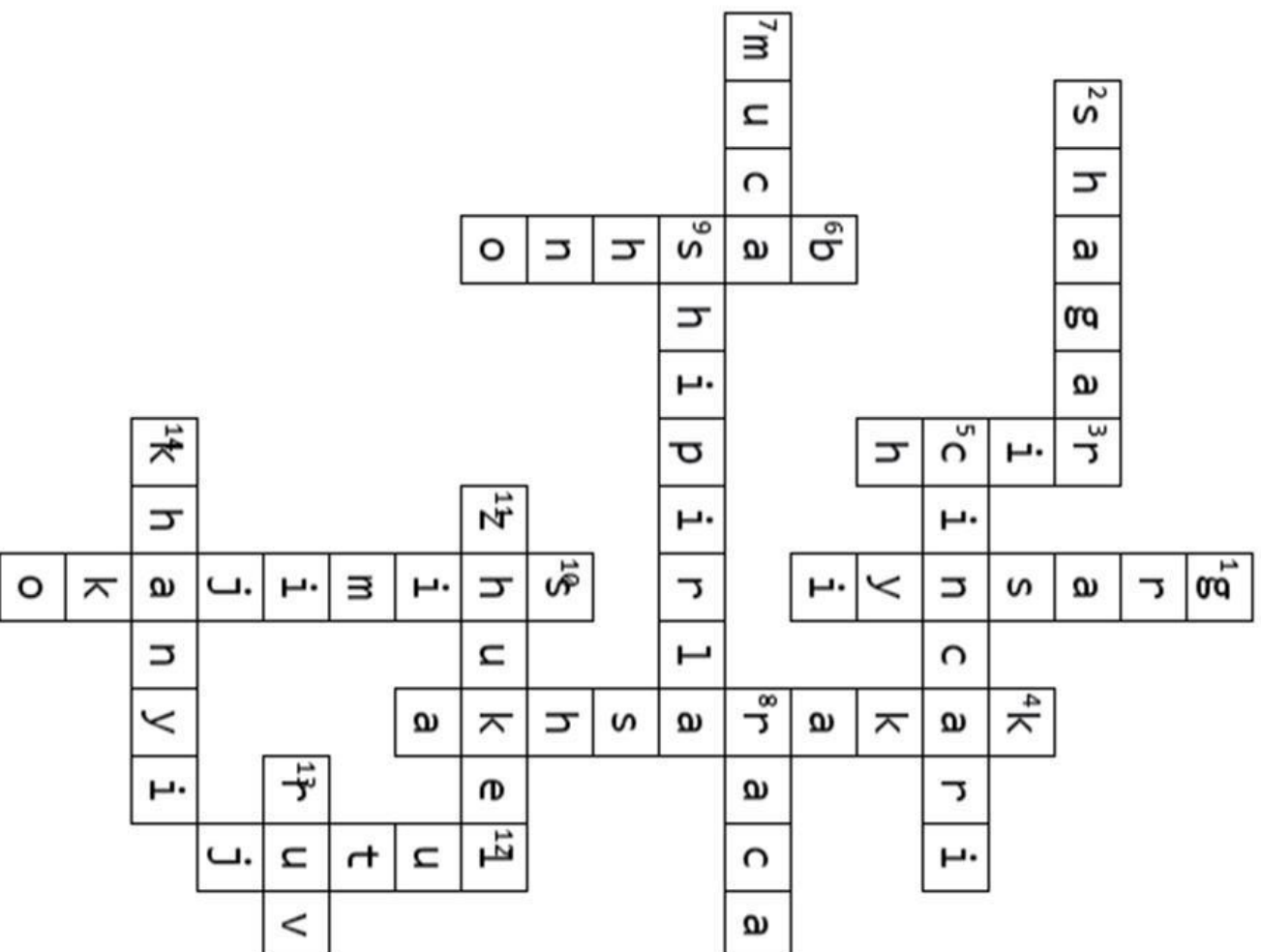
ÁLLATOK – ROMANI cerhar

Vízszintes:

Függőleges:

2. oroszlán	1. kanca
5. szúnyog	3. medve
7. macska	4. szarka
8. kacska	6. kakas
9. gyík	10. egér
11. kutya	12. pulyka
13. farkas	
14. tyúk	

ÁLLATOK – ROMANI cerhar Megoldás

Vízszintes:

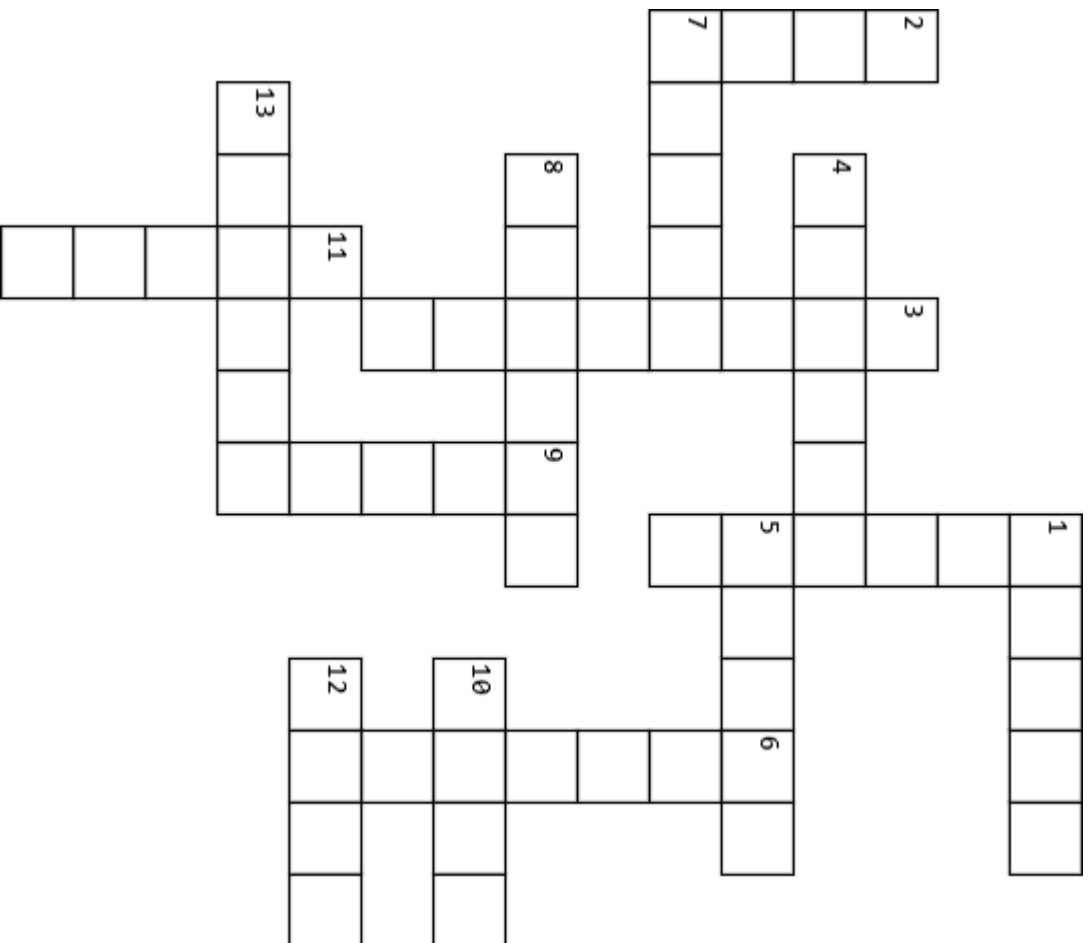
2. oroslán
5. szunnyog
7. macska

Függőleges:

1. kanca
3. medve
4. szarka
6. kakas
10. egér
12. pulyka

9. gyík
11. kutya
13. farkas
14. tyúk

2. b) Fejtsétek meg az alábbi rejtvényt!

ÁLLATOK – MAGYAR

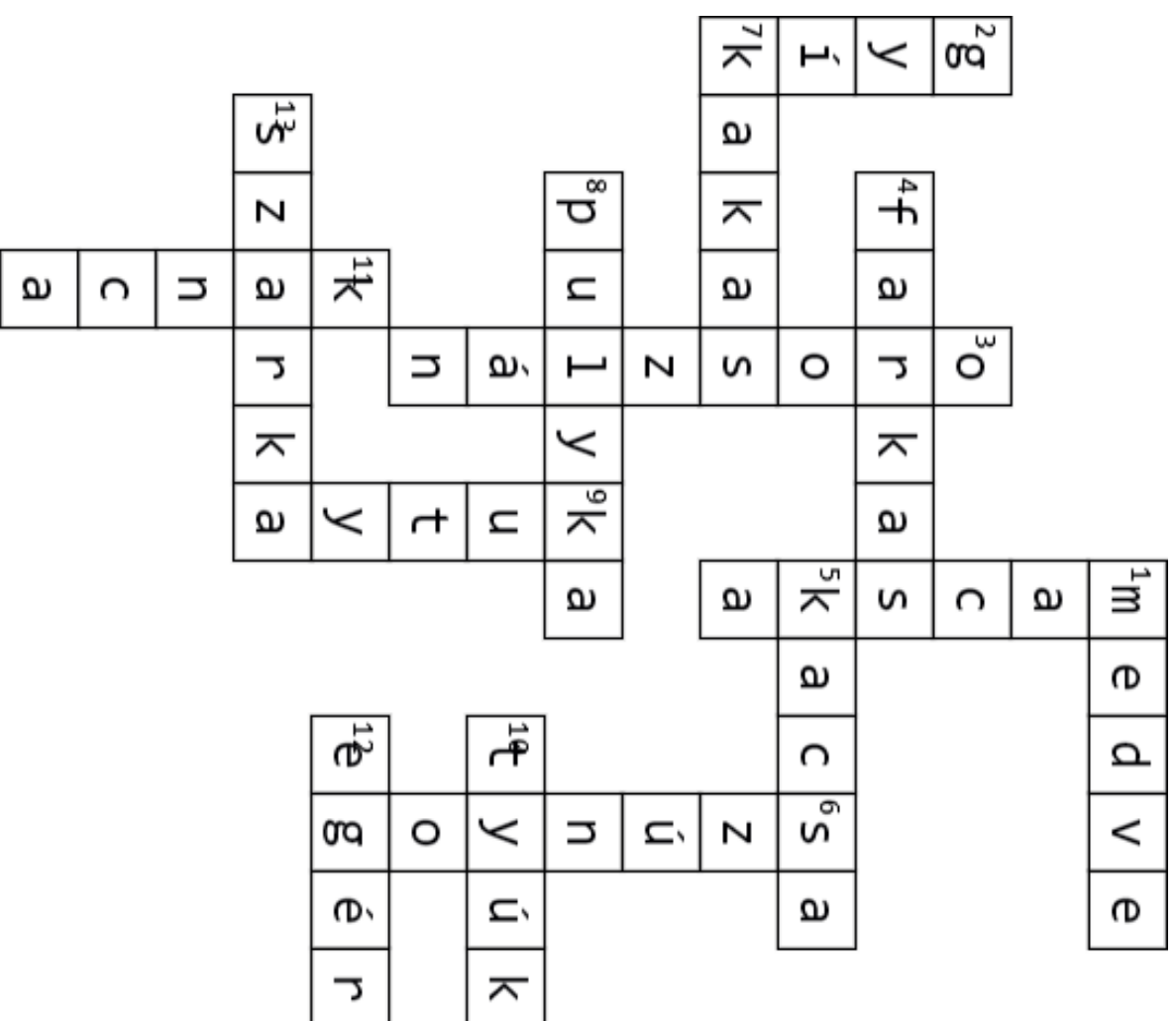
Vízszintes:

1. o rich
4. o ruv
5. eraca
7. o bashno
8. e lutuj
10. e khanyi
12. o shimijako
13. e kakarashka

Függőleges:

1. e muca
2. e shipirla
3. o shagar
6. o cincari
9. o zhukel
11. e grasnyi

ÁLLATOK – MAGYAR Megoldás

Vízszintes:

Függőleges:

1. o rich	1. e muca
4. o ruv	2. e shipirila
5. eraca	3. o shagar
7. o bashno	6. o cincari
8. elutuj	9. o zhukel
10. ekhanyi	11. e grasnyi
12. o shimijako	
13. e kakarashka	

3. Az alábbi leírások segítségével találjátok ki a szavakat, majd keressétek meg őket a szótárban!

Cincogó, kis természetű rágcsáló:

Ragadozó állat, gyakran szerepel mesékben:

Gyors, fűrge hüllőféle:

Búvárkodó madár:

Nöstény ló:

A baromfiudvar királya:

Ugató háziállat:

Szimatoló, doromboló háziállat:

Brummogó hangot adó vadállat:

Az állatok királya:

A baromfiudvar legnagyobb, dús tollazatú lakója:

Varjúféle, tolvaj madár:

Vérszívó rovar:

Tojást tojó házi szárnyas:

3. Az alábbi leírások segítségével találjátok ki a szavakat, majd keressétek meg őket a szótárban! – Megoldás

Cincogó, kis természetű rágcsáló:

Magyar: egér **Cerhár:** o shimijako

Ragadozó állat, gyakran szerepel mesékben:

farkas **o ruv**

Gyors, füрге hüllőféle:

gyík **e shipirla**

Búvárkodó madár:

kacsa **e raca**

Nőstény ló:

kanca **e grasnyi**

A baromfiudvar királya:

kakas **o bashno**

Ugató háziállat:

kutya **o zhukel**

Szimatoló, doromboló háziállat:

macska **e muca**

Brummogó hangot adó vadállat:

medve **o rich**

Az állatok királya:

oroszlán **o shagar**

A baromfiudvar legnagyobb, dús tollazatú lakója:

pulyka **e lutuj**

Varjúféle, tolvaj madár:

szarka **e kakarashka**

Vérszívó rovar:

szúnyog **o cincari**

Tojást tojó házi szárnyas:

tyúk **e khanyi**

3. Hol élhet?

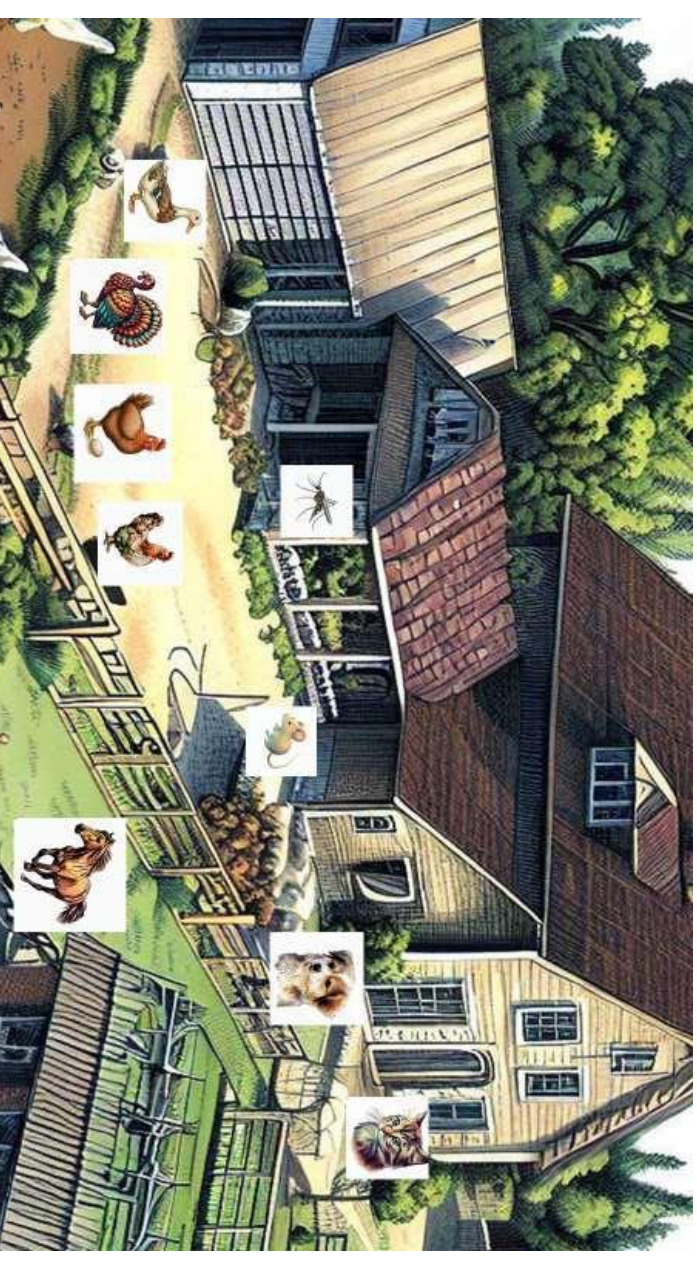
Helyezd el a rejtvényben szereplő állatok képkockáit az alábbi képeken! Vannak olyan állatok, amelyek mindkét képre felkerülhetnek. Melyik állat a kakukktojás?

A feladathoz szükséges képek:

3. Hol élhet? – Megoldás

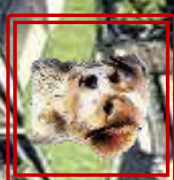
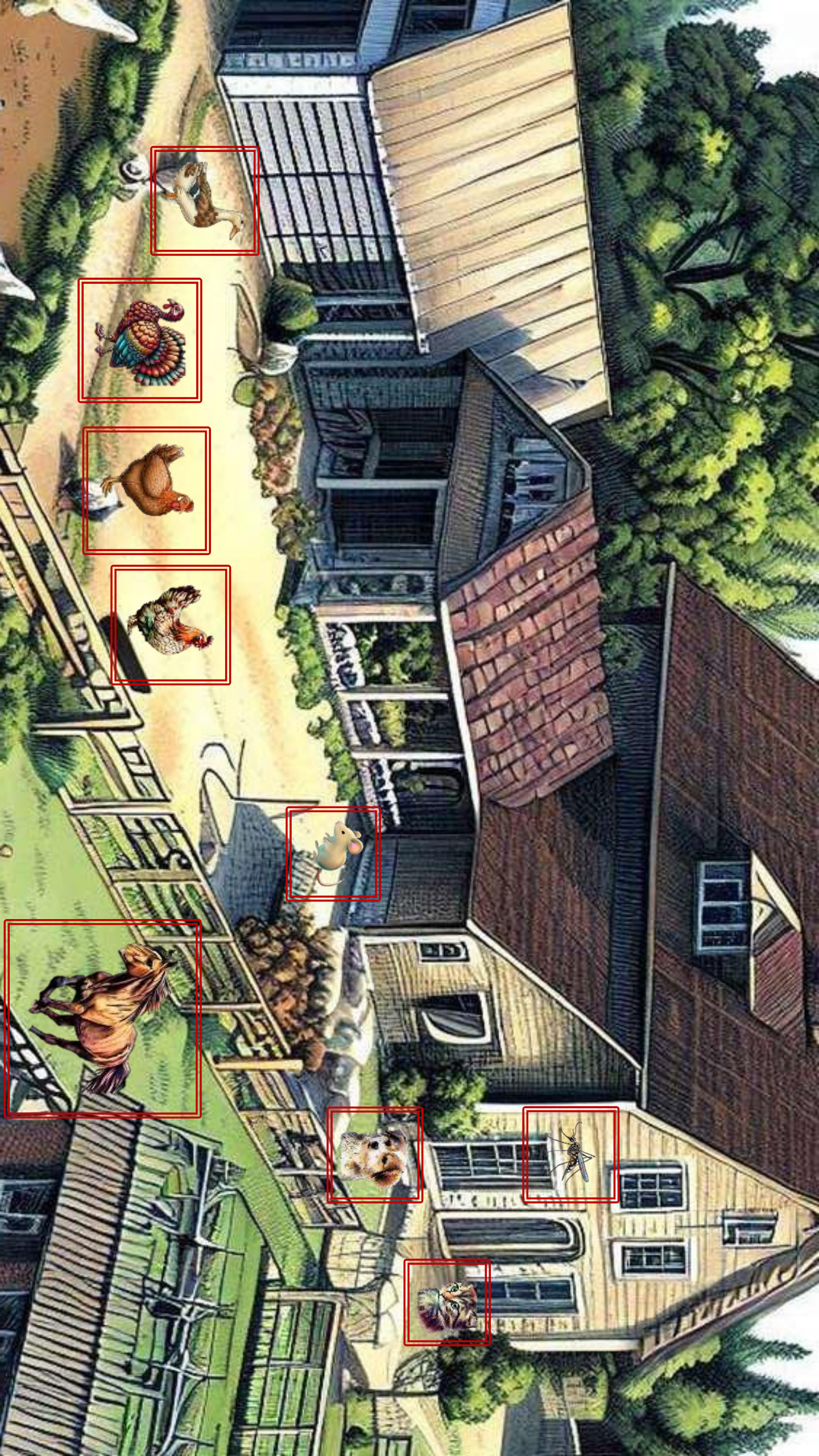
Helyezd el a rejtvényben szereplő állatok képkockáit az alábbi képeken! Vannak olyan állatok, amelyek mindkét képre is felkerülhetnek. Melyik állat a kakukktojás?

Megoldás: o shagar/ oroszlán

o shimijako

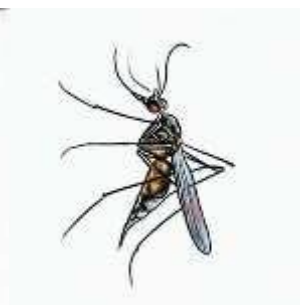
e raca

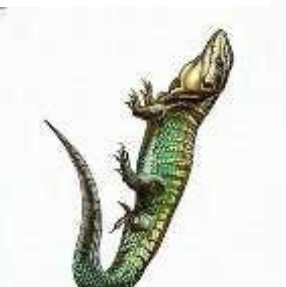
e lutuj

o cincari

e khanyi

e grasnyi

o bashno

o shagar

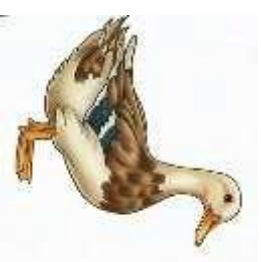
o rich

o zhukel

o ruv

e muca

e shipirla

e kakarashka

4. Párosítsd a képeket a rajzokkal!

4. Párosítsd a képeket a rajzokkal! - Megoldás

o shimijako

o ruv

e shipirila

e raca

e grasnyyi

o bashno

o zhukel

e muca

o rich

o shagar

e lutuj

e kakarashka

o cincari

e khanyi

egér: o shimijako

farkas: o ruv

gyík: e shipirila

kacsa: e raca

kanca: e grasnyyi

kakas: o bashno

kutya: o zhukel

macska: e muca

medve: o rich

oroaljászárnyú szágár

pulyka: e lutuj

szarka: e kakarashka

szúnyog: o cincari

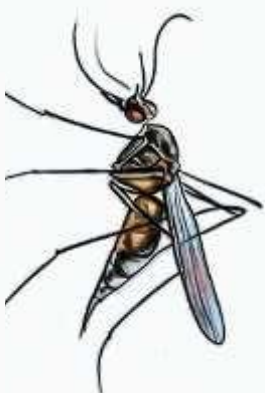

tyúk: e khanyi

5. Keressétek meg a rejtvényben szereplő/tanárotok által megadott szavakat a szótárban, s hallgassátok meg a hozzájuk tartozó hangfájlokat ! Ti ugyanígy vagy másképp szoktátok kiejteni ezeket a szavakat? Beszélgessetek erről!

6. Ha kíváncsiak vagytok , hogy más vidékeken ugyanezeket a romani szavakat hogyan használják az emberek, nézzétek meg e szavak többi változatát is! Milyen hasonlóságokat és különbségeket találtatok? Beszéljétek meg, mi lehet ennek az oka!

7. Gyűjtsetek további példákat bármelyik általatok ismert nyelven olyan fogalmakra, amelyeknek több változatát is ismeritek, amelyeket több módon is ki tudtok fejezni!

Képkártyák a 4. feladathoz

A teszteléshez készített digitális szótári feladatok és megoldásaik⁴:

1. Keresztrejtvény magyar – romani:

<https://wordwall.net/play/59243/103/801>

2. Keresztrejtvény romani – magyar:

<https://wordwall.net/play/59243/184/203>

3. Állatok párosító:

<https://wordwall.net/play/59243/768/215>

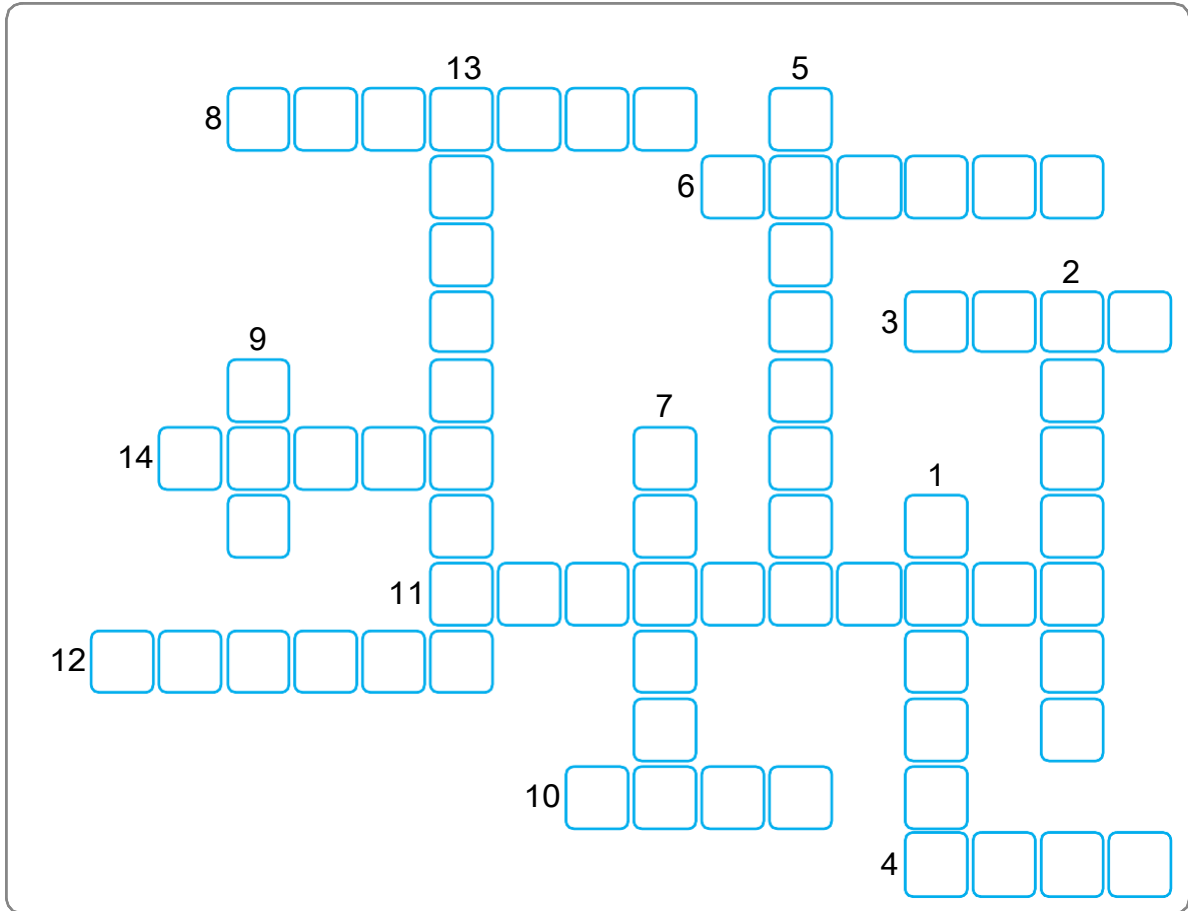
4. Hol lakik 1:

<https://learningapps.org/watch?v=px9rfoiu323>

5. Hol lakik 2:

<https://learningapps.org/watch?v=peaw08apt23>

⁴Készítette: Babutsán Rita.

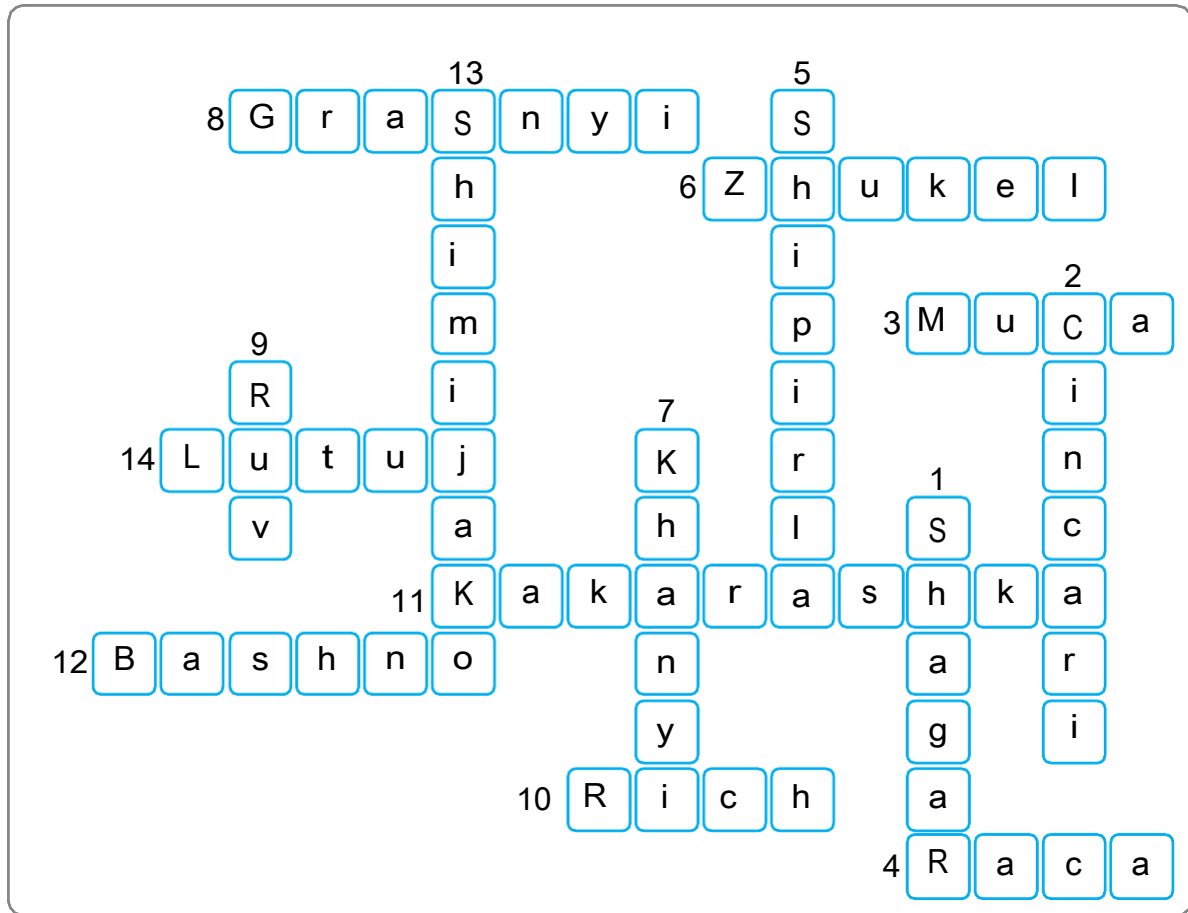

Across

- 3. Macska (4)
- 4. Kacsa (4)
- 6. Kutya (6)
- 8. Kanca (7)
- 10. Medve (4)
- 11. Szarka (10)
- 12. Kakas (6)
- 14. Pulyka (5)

Down

- 1. Oroszlán (6)
- 2. Szúnyog (7)
- 5. Gyík (8)
- 7. Tyúk (6)
- 9. Farkas (3)
- 13. Egér (9)

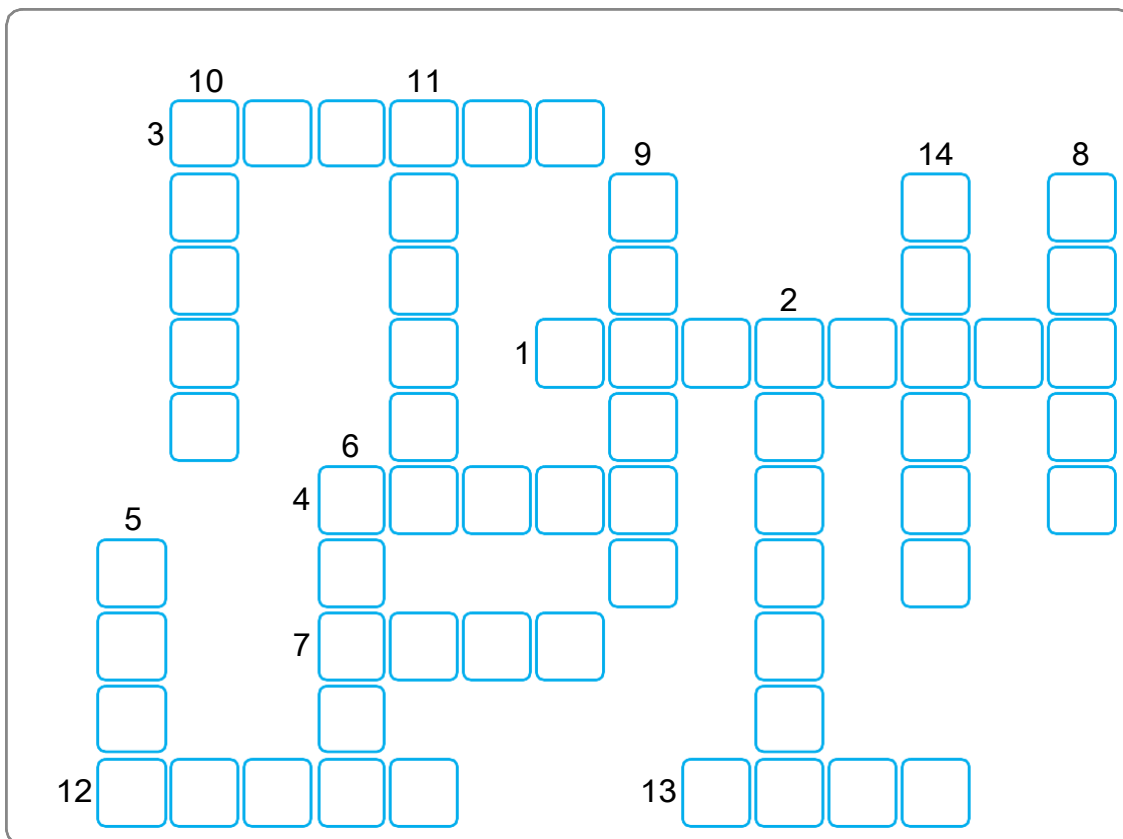

Across

- 3. Macska (4)
- 4. Kacsa (4)
- 6. Kutya (6)
- 8. Kanca (7)
- 10. Medve (4)
- 11. Szarka (10)
- 12. Kakas (6)
- 14. Pulyka (5)

Down

- 1. Oroszlán (6)
- 2. Szúnyog (7)
- 5. Gyík (8)
- 7. Tyúk (6)
- 9. Farkas (3)
- 13. Egér (9)

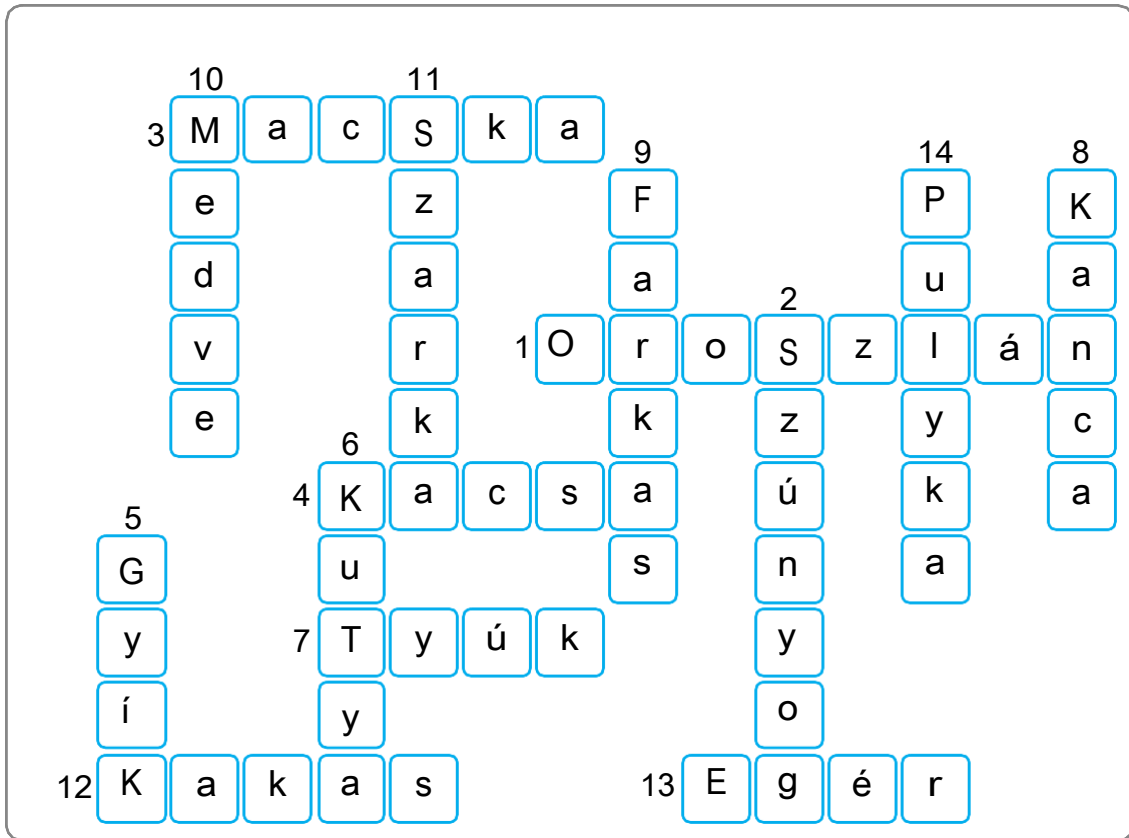

Across

- 1. o shagar (8)
- 3. e muca (6)
- 4. e raca (5)
- 7. e khanyi (4)
- 12. o bashno (5)
- 13. o shimijako (4)

Down

- 2. o cincari (7)
- 5. e shipirla (4)
- 6. o zhukel (5)
- 8. e grasnyi (5)
- 9. o ruv (6)
- 10. o rich (5)
- 11. e kakarashka (6)
- 14. e lutuj (6)

Across

- 1. o shagar (8)
- 3. e muca (6)
- 4. e raca (5)
- 7. e khanyi (4)
- 12. o bashno (5)
- 13. o shimijako (4)

Down

- 2. o cincari (7)
- 5. e shipirla (4)
- 6. o zhukel (5)
- 8. e grasnyi (5)
- 9. o ruv (6)
- 10. o rich (5)
- 11. e kakarashka (6)
- 14. e lutuj (6)

Állatok meghatározás párosító

Date: _____

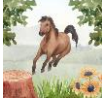

Name: _____

A baromfiudvar királya	A baromfiudvar legnagyobb, dús tollazatú lakója	 e lutuj	 e shipirla
Tojást tojó házi szárnyas	Cincogó, kis termetű rágcsáló	 o ruv	 o shimijako
Búvárkodó madár	Brummogó hangot adó vadállat	 o shagar	 e raca
Doromboló háziállat	Vérszívó rovar	 o zhukel	 a bashno
Gyors, fürgé hüllőféle	Varjúféle, tolvaj madár	 e khanyi	 e kakarashka
Nőstény ló	Az állatok királya	 e muca	 e grasnyi
Ragadozó állat, gyakran szerepel mesékben	Ugató háziállat	 o cincari	 o rich

Állatok meghatározás párosító

Date: _____

Name: _____

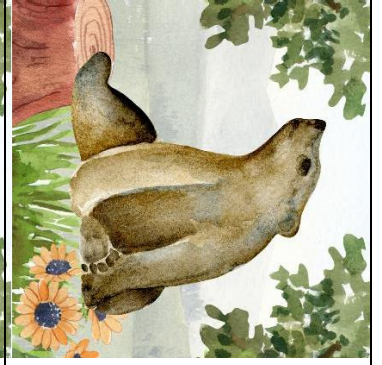
A baromfiudvar királya	A baromfiudvar legnagyobb, dús tollazatú lakója	 e lutuj	 e shipirla
Tojást tojó házi szárnyas	Cincogó, kis termetű rágcsáló	 o ruv	 o shimijako
Búvárkodó madár	Brummogó hangot adó vadállat	 o shagar	 e raca
Doromboló háziállat	Vérszívó rovar	 o zhukel	 a bashno
Gyors, fürgé hüllőféle	Varjúféle, tolvaj madár	 e khanyi	 e kakarashka
Nőstény ló	Az állatok királya	 e muca	 e grasnyi
Ragadozó állat, gyakran szerepel mesékben	Ugató háziállat	 o cincari	 o rich

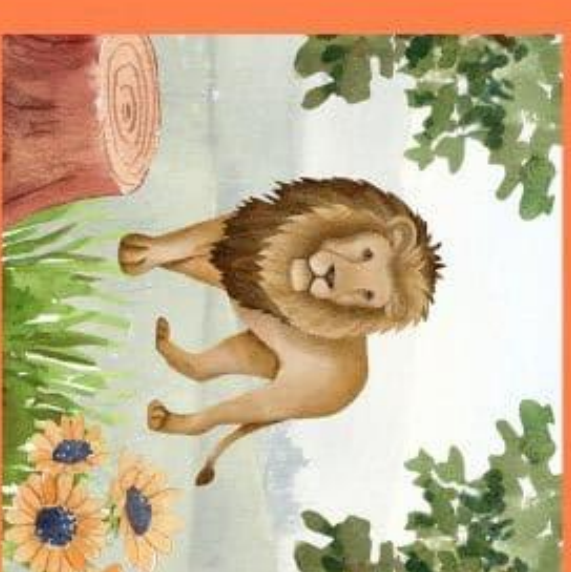
Hol lakik?

Helyezd el az állatokat a képeken! Lesz egy kakukktojás is ;)

Kakukktojás

Kakukktojás

